

I.

Huis, ik verkoop je.

Ik heb je vaak rechtstreeks aangesproken, als ik in m'n eentje kwam en jij me daar stond aan te kijken, ondoordringbaar als een zelfgecreëerde god of afgod, met een glaatsuitdrukking die je evengoed zou kunnen beschrijven, elke keer een beetje anders, omdat die een echo is van je eigen toestand: Hallo, huis.

Dan knikte je en keek me vermanend aan – omdat ik al lang niet was geweest en alles verwilderd was, de buitensporige hoeveelheid molshopen om je heen als overblijfselen van een feestje van de natuur.

Of liefdevol, omdat je wist dat ik weer eens op de vlucht was, en dan had je meestal iets voor me, een in paars uitgebarsten clematis bijvoorbeeld, die zich om alles heen had gewikkeld als een verenboa om de armen en benen van een danseres.

Of hautain, als er kennissen op bezoek kwamen die zeiden dat ik je hoognodig moest wegdoen, *afstoten, wat moet je toch helemaal in je eentje in de rimboe.*

Het vriendelijkst was je tegen buitenlandse pakketbezorgers. Omdat ze ons hadden gevonden, wat niet meeviel, ook al stonden we op een gegeven moment op Google Maps. De laatste zomers werden het er meer; opvallend hulpvaardige,

eeuwig glimlachende mensen in een omgeving die verder behoorlijk vrij van migranten en om die reden vijandelijk ten aanzien van diezelfde migranten is. Soms zag je een schokje door hen heen gaan, dan deden ze hun ogen verder open en pakten hun misschien wel enige moment van die dag om even op adem te komen, terwijl ze over mijn schouder heen in de verte keken. Ze gaven een pakketje aan over het hek en zeiden: ‘Mooi hier, heel rustig.’

Huis: jij bent overal getuige van geweest, het huwelijk, de kinderen, het eind van het huwelijk, de liefdes die daarna kwamen, de feesten, mijn pogingen om van je af te komen, mijn pogingen om je mooier te maken, te repareren, te verven; te planten, te mesten en te oogsten; mijn werk, het denken en schrijven dat voor een belangrijk deel hier heeft plaatsgevonden, geholpen en geïnspireerd door mijn struintochten door bos en tuin. Maar nu verkoop ik je, deze keer echt. Uitgeleverd word je, aan sympathieke vreemden, en ons gesprek zal verstommen, want de herinneringen leefden vooral als we samen waren, jij en ik.

We weten allebei hoe het ging, die eerste keer dat ik je wilde verkopen, ruim tien jaar geleden. De periode tussen mijn besluit en de onverwachte intrekking daarvan was opgedeeld in drie scènes: één in februari, twee in juni. De eerste afschuwelijk, de tweede slapstick, de derde met het voorlopige happy end.

Scène één: aankomst samen met de makelaar, die me was aangeraden voor *bijzondere objecten*. Je was ook echt een bijzonder object, in positieve en negatieve zin. Ik had het een paar weken niet aangedurfd om te komen nadat ik de sleutel terug had gekregen.

Wij komen dus samen aan, de makelaar en ik, die dag

in februari. De zon schijnt, ijsbloemen op de ruiten, buiten een zeldzaam prachtig winterwonderland. Binnen een installatie van minachting. De lades van een commode die was meegenomen zijn leeggegooid over de bank en de vloer: viltstiften, kleurpotloden, klei, krijtjes, spelletjes, kwartetkaarten, gloeilampen, verlengsnoeren, tafelkleden, hoestpastilles, kaarsen, waxinelichtjes, zaklampen, batterijen, visgerei, papieren servetten, regencapes in hun hoesjes, handschoenen, sjaals, mutsen, dikke sokken, te klein inmiddels voor de kinderen, en daar ligt dat nu allemaal, uitgespuugd. Hier en daar een volle asbak, voller dan een asbak in mijn nabijheid ooit had kunnen worden, *kijk, ik rook mezelf dood*, moeten ze me vertellen, vertellen ze me dan ook. Lege wijnflessen, een paar staan er overeind, andere liggen, zijn omgevallen, ze konden niet meer, net als ons huwelijk. Een boxershort op de grond, ergens tussen woonkamer en keuken, met mijn voet bonjour ik hem achter de koelkast in de hoop dat de makelaar het niet ziet. Hij is zo vriendelijk. Hij is zo begripvol. Hij is enorm discreet en doet alsof dit allemaal normaal is.

‘Ik heb echt alles al gezien,’ zegt hij als ik mijn excuses aanbied, als ik niet meer kan ophouden me te verontschuldigen. Echt alles al gezien: op dat moment vonkt het in mijn hoofd en dan volgt dat statische geknetter waar ik tijdens het schrijven zo van hou, waar ik haast verslaafd aan ben, maar dat zich helaas zo zelden verwaardigt, terwijl het in het normale leven nou net minder goed van pas komt. De associatieketen ontvlamt, mijn stem slaat over, gaat omhoog: ‘Dat snap ik wel – waarschijnlijk ziet het er zo uit in huizen waar iemand is overleden, oude, alleenstaande mensen, en niemand die de moeite doet om op te ruimen voordat u erbij wordt gehaald.’ De woorden *lijkengif* en *ontbinding* en *crime scene cleaning* die al bij me opko-

men weet ik nog net in te slikken, maar ik zie die larven, maden en vliegen gewoon voor me, voor mijn inmiddels losgeslagen *innerlijke oog*. Aan de hand van het aantal insecten kun je het tijdstip van overlijden nauwkeurig bepalen; in een interview hoorde ik zo'n lijkmadenspecialist ooit zeggen dat het van cruciaal belang was dat de reguliere politiemedewerkers goed waren opgeleid, want als die op de plaats delict aangekomen meteen het raam opengooiden, was dat nogal onhandig. Ik krijg een onbedwingbare lachstuip, mijn keel vernauwt zich, ik kan het niet meer tegenhouden, ik stik haast van het lachen en de tranen stromen over mijn gezicht, hoeveel maden krioelden er al in het bleke lijk van onze grote liefde, die is allang uitgelopen, die liefde, ze lekt en sijpelt onstuitbaar weg, alleen het gif ettert door in onze zielen. De makelaar wendt zich af alsof hij niets heeft gemerkt, hij loopt de tuin in en maakt foto's van de buitenkant, hij heeft immers echt alles al gezien.

Daarna werken we bijna in stilte samen, hij zet alle ramen open en geeft steeds aan vanuit welke hoek hij wil fotograferen, trekt lijnen in de lucht met de zijkant van zijn hand, en ik zet alles weg, schuif meubels, afval en chaos uit zijn grenslijnen, geen puntje van een sok, geen snoer zal later op de foto's te zien zijn, ze laten een zonnig, knus huis zien.

Nu ik erover nadenk moet ik er lang voor juni, dus vlak na de afspraak met de makelaar, nog een keer zijn geweest. Ja, precies, met Wilma, die me elke keer dat ik tegen de vlakte ging redde, op haar stugge, vastberaden manier, met haar soms wat autoritaire kuren. Maar als de kwade geesten op een plek je angst aanjagen – geesten, wat zeg ik, de feitelijke nalatenschappen, de mise-en-scène –, heb je iemand nodig zoals zij, die zegt wat er moet gebeuren, hoe het moet gebeuren, en die alvast een dikke rol vuilnis-

zakken, grootste formaat, scheurvast, heeft meegebracht. We propten alles erin, zonder nadenken, zonder wikken en wegen, ook de boxersshort, ook de kinderkleren, ook het speelgoed, alles. Alleen de lege flessen hielden we apart, goede Duitsers als we zijn, als ook ik inmiddels ben. Ik herinner me dat Wilma haar hoofd schudde en *vreselijk* zei, een paar keer, soms klonk er ook een aan niemand in het bijzonder gericht *hufters*, en ik moet zeggen dat die banale, vanzelfsprekende vrouwelijke solidariteit iets zeer troostends heeft. Als een grote gekleurde pleister, die ook niet al te complex is, maar desalniettemin helpt.

Scène twee, in juni: via allerlei omwegen – een Oekraïense klusser kent een Poolse poetsvrouw die weer iemand kent die ook tuinwerkzaamheden aanneemt – kreeg ik een telefoonnummer en nu heb ik op het station afgesproken met een echtpaar. ‘Of iek weet waar Vogelsang?’ herhaalde de vrouw aan de telefoon op ironische toon mijn vraag, waarna ze in een hartverwarmende nicotinelach uitbarstte: ‘Daar rij iek *scheise* ieder week twee keer doorheen als iek van thuis naar scheise Berlijn ga en terug.’

Als ik aankom zie ik al een auto met Pools kenteken staan, met twee personen ertegenaan geleund, rokend. Alla, klein, pezig, in een rode tuinbroek met het logo van een schoonmaakbedrijf, heeft een ravenzwart vogelnest op haar hoofd en lange nepnagels in een schreeuwerige neonkleur. Die kleur zal de jaren daarop voortdurend wisselen, ik ben elke keer benieuwd wat de volgende kleur zal zijn, want de opties zijn bijna even eindeloos als de RAL-waaiers, die ik ook nog goed zal leren kennen. En ik zal me erover blijven verbazen dat, en hoe, Alla alles zonder handschoenen doet: muren en plafonds doorbreken met zwaar gereedschap, hout hakken, cement mengen, behangen en

stukken, omdat: ‘Met scheise handschoenen geen gevoel.’

Bolek is ernstig obees, heeft een stofwisselingsstoornis plus diabetes plus versleten knieën plus plus. Later zal ik met behulp van een volmacht zijn Duitse ouderdomsuitkering aanvragen, de Berlijnse instanties zijn ook voor buitenlanders als ik niet eenvoudig te behappen, maar moedertaal Duits helpt.

Habibi: Sinds wanneer spreek jij Duits, Ösi?

– Kop dicht, jij bent nog lang niet aan de beurt.

Dit zijn mijn eerste indrukken van Bolek, analoog aan Alla's zwarte haar en neonnagels: zijn Obelixachtige contouren en zijn ogen, vol warmte en een ironische schittering. Geen idee hoe hij het voor elkaar krijgt om tegelijkertijd goedaardigheid en spot uit te stralen. Met zijn bijzondere Duits – zijn moeder was Duitse – zal ik nog kennismaken: waar mogelijk maakt hij van elk zelfstandig naamwoord een liefkozend verkleinwoordje, sigaretje, koffietje, ladder-tje, plankje. Een van de grootste klussen in mijn huis die de twee al snel zullen aanpakken, inclusief het doorzagen en opnieuw stutten van de metalen draagbalken: de inbouw van een *trapje*. Maar daarover later meer.

Alla's Duits is wilder en onstuimiger, net als zij. Ik zou inmiddels een grammaticale handleiding kunnen schrijven voor iedereen die moeite heeft om haar te verstaan. Onvoltooid toekomstige tijd verandert zonder uitzondering in een constructie met *zou*, en onvoltooid tegenwoordige tijd wordt voltooid verleden. Dat moet je weten als je naar haar luistert: *Dat zou er goed uitzien* is een belofte die op het punt staat in vervulling te gaan, *ik had morgen gekomen, maar moet kijken hoelang werk* daarentegen klinkt alleen voor haar logisch.

Algauw zal ze enthousiast worden doorgegeven binnen mijn vriendenkring, omdat ze echt bijna alles kan – ‘Ben iek bouwvrouw uit Moldavië, geleerd op bouwschool, vier jaar, alleen niet diploma!’ Ik ben de enige die haar enigszins verstaat. Ik vind het spijtig voor de anderen dat ze haar zo slecht verstaan, omdat de creatieve vereenvoudigingen waarmee ze onze moeilijke taal voor zichzelf recht zaagt me fascineren. Ze laten zien wat er allemaal zo moeilijk aan is, en waarom: ‘Tek voorbereid het,’ zegt ze bijvoorbeeld, en bij het woord observeren legt ze het accent koppig op de eerste lettergreep – waardoor niemand het nog snapt. Waarom is dat zo? Waarom wel bij die ene verkeerde klemtoon, maar bij veel andere niet?

Alla’s zelfverklaarde lievelingsuitdrukking is: *Gaat niet – bestaat niet!* En dat zegt net zoveel over haar als over de Duitse mentaliteit. Of kun je inmiddels beter zeggen: over het Duitse wensdenken? Want in tegenstelling tot de Deutsche Bahn, of de overheid in haar pogingen om de bureaucratie terug te dringen, klopt het in het geval van Alla wel: alles wat ze zich voorneemt, lukt – op enig moment.

Ik ben dat zinnetje gaan haten, bijvoorbeeld als ik voor mijn gevoel al een halfuur met een loeiende stofzuiger gebukt achter haar sta terwijl zij een poging doet om met de klopboormachine door de schoorsteen te komen. Ik ben vanaf mijn geboorte al extreem gevoelig voor geluid – toen ik twee was moesten mijn ouders op een holletje de dierentuin verlaten omdat er een leeuw had gebruld. Machinelawaai maakt me gek en ik heb heel lang hevige vliegangst gehad, tot ik in de bouwmarkt het schap met de gehoorbeschermers ontdekte, die inmiddels zijn afgelost door noisecancelling koptelefoons.

Geïrriteerd tik ik Alla op haar schouder, wapper met mijn hand om aan te geven dat ze de boor uit moet zetten,

zet vervolgens zelf de stofzuiger uit en stel voor dat we ergens een slijptol regelen, of ander zwaar geschut: 'Je ziet toch dat het niet gaat lukken.'

Daarop zij, vrolijk als een kind: 'Gaat niet – bestaat niet!'

Natuurlijk, hoe had ik dat kunnen vergeten. Net zomin als haar zelfvoldane blik als ze niet veel later het veegluikje in de schoorsteen heeft ingebouwd. Ik, alleen al uitgeput door mijn bedenkingen en het vasthouden van de stofzuiger, zeg: 'Fantastisch dat je door die muur heen bent gekomen. Dat had ik niet verwacht.'

En zij antwoordt: 'Zeg jij mij, heeft muur kans als komt Alla uit Moldavië?'

Maar op dit moment zijn we nog vreemden voor elkaar. Kan ik hen, kan ik die vrouw daar vertrouwen? De twee lijken synchroon te roken, gooien hun peuken op de grond, stappen synchroon in hun auto, rijden anderhalve kilometer achter me aan door het bos, en als we met z'n drieën voor de tuinpoort staan en ik me hulpeloos naar hen omdraai, hebben ze niet alleen allebei allang weer een sigaret in de mond, maar die ook al synchroon voor de helft opgerookt.

Jij, huis, dat ik ook als heerser over de tuin beschouw, hebt het me destijds flink ingepeperd, en het is me later nooit meer overkomen: het hele perceel was overwoekerd, tot op schouderhoogte. Het moet veel geregend hebben die lente, die ik angstig voorbij liet gaan zonder te beslissen wat er met jou moest gebeuren.

Dat er tot aan de tuinpoort iets groeide, en zo hoog, verbaast me nog steeds, want de oprit is bestraat met kinderkopjes, drie auto's lang, twee breed. Maar nu barstte ze uit alle voegen, die genadeloze natuur, die alles terugpakt als je haar laat begaan. Jij, huis, was al bijna niet meer te zien, waarschijnlijk kon je er zelf wel om lachen.

Ik krijg de tuinpoort met moeite open, ik moet mezelf ertegenaan gooien om de eerste halve meter wildgroei weg te duwen en hem op een kier te krijgen, zodat we ons er met z'n drieën doorheen kunnen wurmen. Zoals Cary Grant in het maisveld in Hitchcocks *North by Northwest* draai ik me naar die twee om, bang dat ze misschien hadden verwacht dat ze alleen een paar heggen in model hoefden te snoeien. En dat ze de klus zullen weigeren.

Nog altijd zie ik Alla's lange nagels op haar sigaret voor me, die ze heel langzaam uit haar mond neemt voordat ze haar blik laat rondgaan, schelmachtig grijnst, zich om-draait naar Bolek en haar standaardzinnetje zegt: 'Schat, denk iek wij moeten brengen eigen apparaten.'

De derde scène, juni, slechts twee of drie weken later, telefoontje van Alla: 'Kun je komen in weekend, inspectie?'

– 'Wat, zijn jullie al klaar?'

Ik weet inmiddels dat ze doordeweeks als voorvrouw bij een groot schoonmaakbedrijf in Berlijn werkt, terwijl Bolek in Polen, twintig minuten rijden van de grens, voor de kippen, honden en moestuin zorgt. Op vrijdagmiddag komen ze bij mij samen om een paar uur te werken, en dan neemt Bolek Alla met de auto mee naar huis. Zondagmiddag rijden ze de andere kant uit, dan werken ze weer in mijn tuin, daarna stapt Alla op de trein terug naar Berlijn. Alleen de zaterdag hebben ze voor zichzelf, dan werken ze samen verder aan hun eigen huis; ik stel me, waarschijnlijk terecht, voor dat er een betonmixer op hun oprit staat, omringd door scharrelende kippen, brandnetels en puin. Verder zaaien en oogsten ze, koken de groenten en maken alles in, verzamelen en drogen paddenstoelen, vriezen fijngesneden kruiden in, fokken ganzen en eenden. Al snel mag ik meegenieten van dat alles, geschenken,

geschenken. Later, als Alla ons eieren komt brengen in Berlijn, zal mijn kind dagenlang spiegeleieren, omelet of roerei willen eten als ontbijt. Wie Alla's eieren eenmaal heeft geproefd, weet dat supermarkteieren helemaal nergens naar smaken; 'Karton,' zegt Alla misprijzend. Háár eieren daarentegen – en dan steekt ze haar futuristische vingers, waar zich meestal een sigaret tussen bevindt, in de lucht, alsof ze een eed wil afleggen, en verkondigt: 'Bij mij alles honderd procent bio.' Ze is een wilde Oost-Europese droom. Ze drinkt overigens geen druppel alcohol, nooit, net zomin als Bolek, omdat ze ooit bijna dood is geslagen door haar eerste man, een Moldavische zuipschuit. Dat verhaal heeft een verrassende pointe. Nog diezelfde nacht ging ze terug naar haar ouders, en toen haar kortstondige echtgenoot haar de volgende dag kwam ophalen, weigerde ze met de woorden: 'Anders volgend keer iek breng jou om.' Als de toehoorder op dat punt nerveus begint te lachen, van zijn stuk gebracht door haar kille vastberadenheid, tikt ze tegen haar voorhoofd en legt met haar ijzersterke logica uit: 'Ga ik niet hele levve in scheise bak voor idioot.'

Maar nu hangt ze koerend van trots en tevredenheid aan de telefoon, na hooguit twintig à dertig manuren in de bloedhete junizon op een overwoekerd perceel van zo'n duizend vierkante meter: 'Kom jij kijken!'

En op die dag, huis, begon ons verhaal nog een keer, helemaal opnieuw.

Het moet een van die perfecte dagen zijn geweest: waar je ook kijkt lijkt het of aan de rand van je blikveld, tussen de ruisende blaadjes, minuscule juwelen fonkelen. Vogeltjes schieten hun zang als pijlen over en weer. Alles zindert, gonst, beeft van zomervreugde. Licht en schaduw spelen met elkaar als de vingers van een verliefd stelletje. Een van